

Minnedager for krigsofre

Av tannlege Johnny Grøthe, kapteinløytnant AGC II

Mange land har markeringer for å hedre sine falne i kriger. Slike arrangementer blir ofte markert også utenfor egne land og territorier. Eksempler på dette er den britiske Memorial Day og den tyske Volkstrauertag som begge blir markert i Norge.

Den britiske ambassaden legger sin markering til det britiske krigsminnesmerket og de britiske krigsgravene på Vestre gravlund i Oslo, og den tyske ambassaden har sine arrangementer på den tyske krigskirkegården på Alfaset i Oslo og ved krigsminnesmerket på Grini utenfor Oslo. Begge disse arrangementene blir lagt til begynnelsen av november. Det noe spesielle ved de to markeringene er at uniformerte norske veteraner stiller som æresvakt. Særlig deltakelsen av norske veteraner ved den tyske markeringen blir verdsatt og er i dag uten noe kontroversielt preg. Nesten sytti år etter den andre verdenskrigens slutt er forsoningen et faktum.

MEMORIAL DAY • Markeringen av *Memorial Day* er lagt til dagen eller den nærmeste søndagen for datoen for undertegnelsen av fredsavtalen etter første verdenskrig, 11. november 1918. Dagen ble innstiftet i 1919 av den engelske kongen, George V, og det er særlig i Storbritannia og de tidligere samveldelandene at dagen blir markert. Mens markeringen i utgangspunktet var ment som en honnør til falne soldater i første verdenskrig, er dagen senere blitt til en markeringsdag

for krigsofre, både militære og sivile, også i alle kriger etterpå. I de fleste byer og landsbyer i Storbritannia blir det holdt minnemarkeringer ved krigsminnesmerker. Den viktigste markeringen blir holdt ved Kenotafen i London. Der legger monarken, statsministeren og andre nasjonale ledere ned kranser, og seremonien blir alltid overført direkte i BBC.

VALMUEBLOMST • I tillegg til seremonier og kransenedlegginger på minnesmerker blir dagen markert ved at folk bærer en rød valmueblomst, ekte eller av papir, på jakkeslag eller bryst. Bakgrunnen for dette er at på mange av de store slagmarker i Flandern vokser slike blomster, også på krigskirke-

gårdene. Valmueblomsten har også den symbolikken i seg at den er kjent for å stå oppreist i all slags vær. Etter blomsten kalles også dagen *Poppy Day*. Kranser blir også som regel laget av valmueblomster, oftest kunstige, fordi ekte valmueblomster mister kronbladene ganske raskt. Om en besøker Storbritannia i tiden omkring 11. november, vil en i så godt som alle kirker og ved mange minnesmerker se disse valmueblomstene. Inntektene ved blomstersalget går til Den Britiske Legion som støtter invalidiserte soldater og etterlatte etter falne.

Den første verdenskrigen er en av de blodigste krigene historien kjenner. Åtte og en halv million soldater mistet livet, og seks og en halv million sivile

Blant de frammøtte på Vestre gravlund på Memorial Day ser vi forsvarssjefen, general Harald Sunde (i mørk militærfrakk til venstre). Foran ham står den britiske ambassadøren, Jane Owen, og midt på bildet i britisk militæruniform står den britiske militærattachéen, Lt Col David Summerfield fra Royal Marines.

Krans – med bånd i de tyske nasjonalfargene – som skal legges på minnesmerket på Alfaset, blir båret fram i fellesskap av en norsk og tysk militærperson.

liv gikk tapt. På den enorme gravplassen Tyne Cot ved den lille byen Passchendaele i Flandern finner vi gravene til den halve millionen som britene og deres allierte mistet deromkring.

MARKERINGEN I NORGE • Seremonien på Vestre gravlund samler, foruten den britiske ambassadøren og andre representanter og ansatte fra ambassaden og tilsvarende fra mange av samveldelandene, også mange av disse landenes innbyggere som nå er assimilert i den norske befolkningen, dessuten den britiske militærattachéen, pårørende og etterlatte av falne britiske soldater gravlagt på Vestre gravlund og andre interesserte. Den britiske presten som er tilknyttet ambassaden, leder minnehøytideligheten. Kranser blir lagt ned av den britiske ambassadøren, representanter fra mange av samvel-

delandene, fra norske forsvarsorganisasjoner og fra Lingeklubben.

Etter minnehøytideligheten på Vestre gravlund er det britisk høymesse i Frogner kirke, og umiddelbart deretter er det mottakelse i residensen til den britiske ambassadøren.

VOLKSTRAUERTAG • I den nåværende versjonen ble den tyske *Volkstrauertag* (Folkets minnedag) første gang markert i 1952 og er nå en minnedag for falne i kriger og ofre for vold, også for ofre for naziregimet. I likhet med den britiske minnedagen var også den tyske opprinnelig en minnedag for falne i første verdenskrig, den ble foreslått i 1919 og markert første gang i Riksdagen i 1922. En skiftende tilværelse medførte at naziregimet omdefinerte dagen til en heltedag og glorifisering av krig. Men fra 1952 er dagen, som er lagt til andre søndag før første søndag i advent, en minnedag både for

å hedre de falne og å fordømme krigens tragedier og oppfordre til fred.

Dagen er en *Stiller Tag* (stille dag) der mange tyske delstater har innført forbud mot musikk- og dansefester. Det er minneseremonier i *Bundestag* (parlamentet) der presidenten holder tale og medlemmene synger soldatsangen *Der gute Kamerad*. På mange minnester er det liknende seremonier for naziregimets ofre.

I NORGE • Her hos oss blir *Volkstrauertag* markert med en seremoni på den tyske krigskirkegården på Alfaset i Oslo. Representanter for de tyske myndighetene og da i første rekke fra den tyske ambassaden holder taler og legger ned krans på minnesmerket på kirkegården. Gjennomgangstonen fra tyske myndigheter i de talene som blir holdt, er en beklagelse over at et forbrytersk regime gikk til angrep på vennligsinnede land og at dette regi-

Den tyske ambassadøren, Detlev Rünger, taler ved krigsminnesmerket på Grini.

met sendte unge menn – både fra eget land og andre land – i døden for en forbrytersk sak som i sin grunntone bar bud om en nedbrutt moral i regimet. At noe slikt kunne skje mellom naboland er ufattelig, men at de nå er frie nasjoner i godt grannelag borger for at noe slikt aldri mer skal inntreffe. Tiden er for lengst kommet for forsoning, i stedet for fiendskap er det blitt en tid for samvær og samarbeid, ikke bare på det politiske og økonomiske området, men også på det militære. Det er ikke lenger en tid for å skille mellom venn og fiende. Soldater fra begge leire ble under krigen kalt til tjeneste for sitt land, men nå står soldater fra tidligere fiendeland skulder ved skulder i sine oppgaver for fred.

Frammøtte er pårørende etter falne soldater, tyskere som arbeider i Norge og de mange tyskættede som nå er borgere av Norge.

GRINI • Noe spesielt ved markeringen i Norge er at etter seremonien på Alfaset flytter de frammøtte seg over til Grini der det er en markering ved minnemonumentet der. Mange nordmenn ble holdt fanget på Grini under krigen. Representanter for de tyske myndigheter poengterer at dette er et skammens sted for dem, men at mottoet «fred og frihet» symboliserer en ny tid. Slike begivenheter som førte til at mange

nordmenn ble ofre for nedverdiggende behandling fordi de forsvarte sitt land og sine verdier, er nå en forlatt epoke blant fredselskende land.

De siste årene har en nordmann som under krigen satt som krigsfange både på Grini og i Tyskland, Sigurd Syversen, holdt en gripende og tankevekkende tale. I takknemlighet og som en honnør legger han ned blomster til minne om de nordmenn som kjempet for sitt land, men som ikke fikk oppleve et fritt Norge. Seremonien blir avsluttet med at den tyske presten tilknyttet ambassaden leser Fadervår på tysk, mens de frammøtte deltar i framføringen.

Etter disse seremoniene er det mottakelse hos den tyske ambassadøren.

NORSKE VETERANER • Helt fra opprettelsen av et norsk veterankompani på Akershus festning i 2007 har kompaniet deltatt som æresvakt ved disse markeringene og stiller da i feltutstyr. Kompaniet, som har det offisielle navnet Aggerhusische Garnisons Compagnie No II (AGC II) oppkalt etter et garnisons-elitekompani på Akershus på slutten av 1700-tallet, består vesentlig av tidligere personell fra utenlandsoperasjoner, særlig i FN- og NATO-regi. Kompaniet har ukentlige samlinger med marsjtrening og forskjellige vaktoppdrag utover i året. Formålet med

opprettelsen av kompaniet, utenom å ta vaktoppdrag som blir tildelt det, var å samle veteraner til ivaretagelse av samhørighet og kameratskap og til sosialt samvær foruten trening i sluttet orden (marsjering). I kompaniet har veteranene i utgangspunktet den militære grad de hadde i sin utenlandstjeneste, men noen er forfremmet under sin tjeneste i kompaniet. Uniformeringen bærer preg av den militære tilknytting de har; således har de hodeplagg (beret) med farge etter den tjenestegren de tilhører. I spesielle høve som ved FN-relaterte oppdrag kan de som har gjort FN-tjeneste bære den lyseblå FN-bereten og lyseblått skjerf. Kompaniet har egne lokaler på Akershus festning.

SYMBOLIKK • Det ligger en sterk symbolikk i at uniformerte norske veteraner deltar i de nevnte markeringene på Vestre gravlund, på Alfaset og på Grini. Symbolikk ligger det også i at den kransen som den tyske ambassadøren legger på minnesmerket på kirkegården på Alfaset blir båret fram i fellesskap av en norsk og en tysk militærperson. Ikke minst lå det en sterk symbolikk over markeringen da de norske veteranene stilte som æresvakt sammen med en tysk æresvakt ved en markering i august 2010 på 50-årsdagen for opprettelsen av den tyske krigskirkegården på Alfaset.

Foto: Knut Bakken, Helen Bruun og Johnny Grøthe